

Dede Korkut Destanlarının Yeni Bulunan Gümbet Nüshasında Yiğit Tasviri ve Ahilik

Muhammet Yıldırım¹

Özet

2019 yılı Dede Korkut Destanları açısından çok önemli bir yıl olarak geçmiştir. Dede Korkut Destanları 2019 yılında UNESCO Dünya Somut Olmayan Kültür Mirası Listesi'ndeki yerini almıştır. Aynı yıl içerisinde düzenlenen Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslararası Sempozyumu'nda Prof. Dr. Metin Ekici tarafından üçüncü bir nüshanın varlığı bilim dünyasına duyurulmuş ve Prof. Dr. Metin Ekici tarafından 13. Boy olarak Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi Boyu tanıtılmıştır. Bu araştırma nitel bir araştırma olup doküman inceleme yöntemi kullanılarak hazırlanmıştır. Yeni bulunan Gümbet nüshası üzerine yapılan yayınlar kısaca tanıtılmıştır. Gümbet nüshasında Dede Korkut tarafından ele alınan ideal insan “yiğit” tipinin özellikleri tasnif edilerek sunulmuştur. Sonuç olarak destandaki yiğit tasviri üzerinden “Ahi” “Akı” kavramı ile olan ilişkisi ele alınmış, öteden beri anıla gelen ideal tipe sunduğu katkılar ve benzer yönleri karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

1. GİRİŞ

Bir yanıyla gelişmiş bir anlatı, bir yanıyla destan kültürü, bir yanıyla da geniş bir masal dünyasıyla oluşan bu hikâyeler, kültürel kimliğimizi kavrama yönünden eşine az rastlanabilecek önemde bir kaynaktır (Binyazar, 2009, s. 7).

1.1. Dede Korkut Destanlarının Dresten Ve Vatikan Nüshaları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Dede Korkut Destanlarının varlığı Dresden nüshasının bulunması ile anlaşmıştır. Dede Korkut metinleri ile ilgili ilk yayını H.F. VON Diez, 1815'te yapmıştır (Özçelik, 2016, s. 39). Günümüze değin dilbilimciler ve tarih araştırmacıları başta olmak üzere pek çok bilim insanı tarafından üzerine çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar ülkemiz ile sınırlı kalmamış, Türk Dilinin konuşulduğu diğer coğrafyalarda da ciddi çalışmalar ortaya konmuştur.

1 Işıklar Jandarma Astsubay Meslek Yüksekokulu, muhammet.yildirim@jsga.edu.tr,
Orcid: 0000-0002-1657-8312

Vatikan nüshasının bulunması son senelerde olup bu nüsha bilim leminde 1950’den sonra bilinmektedir (Ergin,2008, s. 56). Dede Korkut zerine ilk kapsamlı alışmalar Muharrem ERGİN ve Orhan şaik GÖKYAY tarafından yapılmıştır. Dede Korkut ile ilgili literatürde yer alan çalışmaların pek çoğunda bu iki kaynağın taşıdığı önem dile getirilmiştir. Ergin, alışmasında Dede Korkut Dresden nüshasını 1’den 304’ e kadar numaralamıştır. Gökyay ise, okuduğu metnin kendi kitabındaki sayfa ve satır numaralarını söz dizininde tanıklar vererek gönderme yapma yoluna gitmiştir. Ergin ve Gökyay’ın bu farklı tercihleri, okuyucuların metinlere ulaşmasını gleştirmektedir (zelik, 2006, s. 29). Bununla birlikte Tezcan (Tezcan ve Boeschhoten, 2001, s. 13), “Ergin ve Gökyay’ın yayınlarında zlmemiş olan açık ve saklı sorunlar kalmıştır.” diyerek bu alanda daha pek çok çalışmanın yapılması gerektiğinin altını çizmiştir. Pek tabii ki zamanla bu eserlere yenileri eklenmiştir. Ahmet Bican Ercilasun, O. Fikri Sertkaya, Saadettin zelik, Mustafa Kaçalın de bu alanda başucu eser niteliği taşıyan çalışmalara imza atmışlardır.

1.2. Dede Korkut Destanlarının Bilinen  Nüshası Mı Var Dört Nüshası Mı Var?

Dede Korkut Destanları cnc nüshasının bulunması bilim dünyasında heyecan uyandırdı. 2019 yılının Nisan ayında Bayburt niversitesinde düzenlenen “Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslararası Sempozyumu’nda Türkiye Kamuoyuna 13. Oğuznamenin varlığı Metin Ekici tarafından duyuruldu. (zelik, 2019, s. 51) Sadettin zelik ise (2019), Türk Dil Kurumu Dergisi Ağustos 2019 sayısında yayınlanan makalesinde Dede Korkut Destanlarının cnc yazması sayılabilecek bir yazmanın Mustafa KAÇALİN tarafından Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi yazma eserler (Yazma I,261.sy.) arasında bulunduğunu belirtmiştir. Bilim dünyasına tanıtılan bu yeni nüshanın dördüncü nüsha olarak değerlendirilebileceğini savunmuştur. zelik (2019), Mustafa KAÇALİN’in mevcut el yazması nüshayı ayrı bir makale olarak duyurmak yerine o dönemde hazırlamakta olduğu kitabında bir bölüm olarak yer vermeyi düşündüğünü belirtmiştir. Sadettin ZELİK bu el yazmasından cnc nüsha olarak bahsetse de bahsi geçen Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı adlı eserde cnc bir nüshaya dair bilgiye yer verilmemiştir. Mustafa KAÇALİN 2017 yılında yayımlanan Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı adlı eserinin n söz kısmında (2017), Dedem Korkut Kitabı’nın elde iki yazması var, ifadesine yer vermiş bulduğu bir cn nüshadan bahsetmemiştir.

Kaçalın, Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı adlı kitabınının 105. Sayfasında Ekler başlığı altına Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Yazma

I/261.sy. olarak yer vermiştir. Oğuz-nāme, Hikāyet-i Korkud Ata [Muqad-dime] ve al-hikāyatü 'l-avvalu bölümlerinin okunuşuna yer verilmiş ve sayfa altı dip notlarla metindeki yazımına göre değişiklik yapılan kelimeler belirtilmiştir. Elyazması metinde nasıl geçtiği aktarılan kelimenin ne olduğu şeklinde bilgi verilmiştir. Aynı şekilde 221. sayfada “Tıpkıbasım” başlığı ile 22 sayfalık metnin tıpkıbasımına yer verilmiştir.

1.3. Gümbet Nüshanın Bilim Dünyasına Tanıtılması

Metin EKİCİ tarafından; 2019 yılının Nisan ayında Bayburt Üniversitesinde düzenlenen “Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslararası Sempozyumu’nda 13. Oğuznamenin varlığı ve Dede Korkut Destanlarının üçüncü nüshasının varlığı bilim dünyasına duyuruldu. Aynı Çalışma daha sonra Milli Folklor Dergisinin 2019 Haziran sayısında yayımlanmıştır. Bu makalede Ekici (2019, s. 7), “Biz bu makalede ilk olarak İran’ın Türkmen Sahra adıyla bilenen bölgesindeki Gümbet-i Kavus şehrinde yaşayan kıymetli dostumuz Yahya Vali Mehemed Hoca tarafından bulunup bize elektronik ortamda pdf olarak gönderilen ve bizim “Türkistan/Türmensahra” nüshası adını verdiğimiz, üçüncü Dede Korkut nüshası el yazması hakkında tanıtıcı bilgi vereceğiz.” demiştir.

1.4. Gümbet Nüshanın İsmi Hakkında

Ekici’nin Türkmen/Türkmensahra ismine karşılık yine yeni nüsha üzerine yapılmış olan kapsamlı bir diğer çalışmada Gümbet ismi uygun görülüyor. (Shagoli, Yaghoobi ve diğerleri 2019, s. 155), “Türklük biliminin filoloji çalışmaları ile elyazması araştırmaları geleneklerine uyarak, saklandığı şehrin adının verilmesini uygun bulduk ve Dede Korkut Kitabı’nın bu nüshasına Gümbet Yazması adını verdik.” İfadesini kullanmışlardır. Ahmet Bican ERCİLASUN da Dede Korkut Kitabı’nın Yeni Nüshası ve Üzerindeki Yayınlar adı ile Milli Folklor Dergisinde yayımlanan makalesinde Gümbet ismini kullanmayı tercih etmiştir. (Ercilasun, 2019,s.7) Bununla birlikte yeni nüsha üzerine kapsamlı bir araştırma yapan Yusuf Azmun da Dede Korkut’un Üçüncü El Yazması Soylamalar ve İki Yeni Boy İle Türkmen Sahra Nüshası adı ile yayınladığı eserinde bu yeni nüshaya Türkmen Sahra Nüshası demeyi tercih etmiştir (Azmun, 2019).

1.5. Gümbet Nüshasının Muhtevası

Mevcut akademik çalışmalar yeni nüshanın ismi konusunda iki gruba ayrıldığı gibi ihtivası ile de iki gruba ayrılmaktadır. Azmun (2019,s. 8), eserde Salur Kazan’un Aras Suyu ile Kars Kal’asını Alduğu Boy ve Salur Kazan’ un Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy adını vermeyi uygun bulduğu iki adet

boy olduğunu ifade etmektedir. Oysa Metin Ekici, Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası Soylamalar ve 13. Boy Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı ldrmesi adlı kitabında Azmun'un boy olarak ele aldığı Salur Kazan'ın Kars Kalesi'ni fethini ve düşmana galebe çaldığı bölümü Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı ldrdğ Boyunun başında almış bu kısmı ayrı bir boy olarak nitelendirmemiştir.

1.6. Gümbet Nüshası zerine Yapılan alışmalar

Muhteva ve isim verme açısından üçüncü nüshayı değerlendirirken bu eser üzerine yapılmış olan çalışmaları da anmış olduk. Bunlar; Yusuf Azmun tarafından hazırlanmış olan Dede Korkut'un nc El Yazması Soylamalar ve İki Yeni Boy İle Türkmen Sahra Nüshası adlı eseri, Metin Ekici'nin Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası Soylamalar ve 13. Boy Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı ldrmesi adlı kitabı, Nasser Khaze Shahgoli, Valiollah Yaghoobi, Shahrouz Aghatabi, Sara Behzad tarafından yazılan Dede Korkut Kitabı'nın Gümbet Yazması: İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım adlı makaleleri idi. Ahmet Bican Ercilasun da önce bildiri esnasında paylaşılan el yazması eser görüntülerini inceleyerek Dede Korkutun Yeni Nüshası zerine Konu- Bağlantılar- Yer- Zaman- Okuyuş adlı makalesini Dil Araştırmaları Dergisinde yayınlamış ardından çalışmaların ortaya konması ve metnin tamamının ulaşılabilir hale gelmesinin ardından da Dede Korkut Kitabı'nın Yeni Nüshası ve zerindeki Yayınlar adlı makalesini Milli Folklor dergisinde yayınlamıştır. Dede Korkut Destanlarının nceki nüshaları ile ilgili ciddi çalışmaları olan Sadettin zelik de Dede Korkut Oğuznamelerinin Kaç(ıncı) Nüshası Bulundu? Adlı makalesini Türk Dili Dergisinde yayınladı.

Akademik çalışmalara bir yenisi olarak eklenecek olan bu çalışmada Prof. Dr. Metin Ekici'nin kitabındaki transkripsiyon metninden faydalanılmıştır. Makale içerisinde gösterim yapılırken de Ekici'nin vermiş olduğu varak numaraları kullanılmıştır. Bu vesile ile bu makaleyi ortaya koymak konusunda çalışmasından en üst düzeyde istifade ettiğim Sn. Prof. Dr. Metin Ekici'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Gümbet nüshasında Dresden ve Vatikan nüshalarına nazaran daha fazla soylamaya yer verildiği görülmekte buna karşılık nüshada yer alan 13. Boyun diğer nüshalarda yer alan boylamalara göre daha kısa olduğu görülmektedir. Metin Ekici (Ekici, 2019), Gökyay'ın Dede Korkut Destanlarında Salur kazanın hangi epitetlerle tanımlandığını belirtmiş, bilim dünyasına ilk kez kendisi tarafından tanıtılan 3. Dede Korkut Nüshasının Salur Kazan için kullanılan sıfatların bir anlatması olan ve Salur Kazan hakkındaki bilgileri genişleten

yeni bir el yazması olduğunu da belirtmiştir. Edebi eserlerde, özellikle, halk edebiyatı eserlerinde çok kullanılan epitetler, bir nesnenin, insanın, olayın ve kavramın sıfatlarını, köklerini, başkalarından farklı özelliklerini yansıtarak özelleştiren kelimeler ya da kelime gruplarıdır (Ussev, 2019,s.91). Günbet nüshasında olaylardan çok tasvirler, sıfatlamalar (epitetler) yer almaktadır. Bu gerçeklikten hareketle Günbet nüshasında “yiğit” in nasıl tasvir edildiğine hangi özellikleri taşıdığına yönelik bir inceleme ortaya konmuştur.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinde birisi olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Kültürler, gelenekler, yaşantılar ve devlet politikaları yazılı araçlar yoluyla gelecek nesillere aktarılmış, bu kaynakları kullanan tarihçiler ve arkeologlar, geçmiş hakkında bugün bildiğimiz şeylerin pek çoğunu, bu yazılı kaynakların analizi yoluyla bize ulaştırmışlardır. (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 189)

3. BULGULAR VE YORUM

Bu soyda Dede'nün müdde'ası budur ki, her kim, belki her neste, öz hâdinde ve kemâlinde olsa yahşidur ,ehl-i isti'dadı kemâl-i tahşiline tergip édüb mev'îze éyler.(Ekici,2019,s. 33)

Günbet nüshasının üzerinde daha sonra kırmızı kalemle yazılmış bu bölüm günümüz Türkçesi'ne Ekici (2019), tarafından şu şekilde aktarılmıştır: “Bu soylamada Dede'nin duası budur ki ‘Her kim, belki her nesne kendi sınırlarında ve olgunluğunda dursa iyidir.’ Yetenekli kişiler, olgunlaşmak için eğitim isteyenlere yardımcı olur.” Dede Korkut destanlarının taşıdığı önemi çalışmamızın başında aktarmıştık. Daha sonradan eklenmiş olsa da mevcut açıklamanın da büyük önem taşıdığı ortadadır. Günümüz dünyasında bile yeteneklerin keşfi, kişinin kendini gerçekleştirme gibi kavramlar çok değerlidir. Destanın yazıldığı dönemde tasvirler yer verilmesi, kahramanların özelliklerinin ince ayrıntısına kadar aktarılmasından dolayı üzerine bu not alınmıştır. Yazımızda Günbet nüshasını biz de bu açıdan ele alarak soylamalarda ve boylamlarda anılan yiğit tipine ait özelliklerden Ahi tipi ile ortak olanları ortaya koyduk.

3.1. Ahinin Özellikleri

Prof. Dr. Semra Alyılmaz, Risale-i Muze- duzluk adlı eserinde (2011,s. 47) “ahi” kavram ışıretine, Jean Deny'in “ahi” sözcüğünün “yiğit, mert, cesur” anlamına geldiğini ve Türkçe olduğunu; Arapçaya geçtikten sonra Arapların telaffuzuyla “ahi” şeklini aldığını belirttiğini aktarmıştır. Yine Al-

yıma'ın (2011, s. 48) Nadalyaev vd. aktardığına göre akı: cömert, eli açık; akılık; cömertlik, eli açıklık; akı er: cömert kişi, yiğit kişi, koçak kişi, ahi anlamlarına gelmektedir. Bilinen anlamı ile "ahi" belli kurallar çerçevesinde hareket eden ideal kişi tipini anlatmaktadır. "ahi", "akı" kavram işareti ile Dede Korkut Destanlarının bu yeni nüshasındaki "yiğit" kavram işareti ile arasındaki anlam bağı incelenmiştir.

Fütüvvet kavramının temeli tasavvufa dayandığı için bu tür eserlerin hepsinde tasavvufi nitelik ağır basar. Umumiyetle fütüvvet anlayışı Hz. dem'den başlayarak Hz. Muhammed de dhil olmak üzere bütün büyük peygamberlerin vasıflarıyla izah edilmiştir. Ancak fütüvvet kavramının belli bir teşkilatı ifade etmeye başladığı XIII. yüzyıldan itibaren özellikle ahilik kurumu içinde yazılan fütüvvetnamelerde bu kavramın bir takım menkıbevi rivayetlerde Hz. Ali'ye dayandırılmasına zen gösterilmiştir. Böylece fütüvvet geleneğı içinde Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'e vris olan ve fütüvvet anlayışını en iyi temsil eden kişi olarak telakki edilmeye başladığı görülür. Hz. Ali'yi Fütüvvet telakkisiyle alakalandırmanın, erken bir devirde ortaya çıkan ve Hz. Peygamber'e atfedilen bir hadisle (" La fet ill Al, l Seyfe ill zlfekr: Ali'den başka fet; Zlfikardan başka kılıç yoktur.") ok yakın ilgisi vardır. (Alıylmaz, 2011, s. 49-50)

Alıylmaz (2011), alıntılanan metinde "feta", "fütüvvet", "yiğit" ve "Hz. Ali" arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koymuştur. Bu durumu daha iyi açıklayabilmek için "fet" ve "fütüvvet" kavramlarını anmak gerekmektedir. Ferit Devellioğlu'nun Ansiklopedik Osmanlıca- Türkçe Lugatı'nde (2002, s. 262) "fet" için genç, delikanlı, yiğit, mert anlamı verilmiş, örnek olarak da " L-fet ill Al" Ali'den başka yiğit yoktur." cümlesi verilmiştir. "fütüvvet" için de (Devellioğlu, 2002, s. 272) soy temizliğı, mertlik, yiğitlik, gençlik, delikanlılık, cömertlik, elıklığı, eski esnaf teşkiltı anlamı verilmiştir.

3.2. Gümbet Nüshasında Ahi Tipini Tasvir Eden Bölümler

... şh-ı Merdan 'Al kimi Civnmerd er dağı gerek. (Ekici,2019, s.33) Dede Korkut bu soylaması ile destanın ilerleyen kısımlarında özeliklerini uzun uzadıya anlataağı "yiğit"i tek cümleyle anlatmıştır. Zira Hz. Ali ideal kişiliğıyle "yiğit"liğın sembolü olmuştur.

Dede Korkut'un da "yiğit"ın Hz. Ali gibi olması gerektiğini söylediğı bu soylama büyük önem arz etmektedir.

Kazan'ın sahip olduğı özellikler dikkate alındığında birkaç önemli husus ön plana çıkmaktadır. Bu soylamada alp tipinin İşlam etkisi ile yavaş yavaş gazi tipine dnemeye başladığıını, Kazan'ın din yolunda kafirlere kılıç çaldı-

ğını görüyoruz. İslamiyet'ten önceki Türk Alpleri, İslamiyet'in gaza ve cihat anlayışı kendilerine yerleştikten sonra sıfatlarına "gazi" ünvanını da ekleyerek "Alp Gazi" veya "Alp Eren" olmuşlardır (Bulduk, 2019, s. 150). Gazi tipi de alp tipi gibi dünyayı fethetmeyi gaye edinen bir kahramandır. İslamiyet onun savaşına yüce mana ve zengin bir muhteva verir (Kaplan,2004, s. 101).

Kara Budak üzerinde de gaza özelliğinin ön plana çıktığını görüyoruz. Ardından Dede Korkut Oğuz'un vasfını saymaya başlıyoruz.

Ħaqq Te'ālā bir igide vërse, devlet kılsa, nažarsağ olduğıça ulu devlet ol
igidüñ başından eksilür-mi, eksilmağ yok (Ekici,2019,s. 47)

Dedem Korkut'un boylamasından yiğide devletin Allah Teala tarafından verildiğini ve yiğidin de bu devlete sahip çıkıp sakinması halinde devletin eksilmeyeceğini anlıyoruz. Kut alma devlet alma inancının izleri çok daha eskilere gitmektedir. Eski Türk inancına göre Tanrı aşı, yemi, ülüğü, ve küçü insanlara baht, talih, bolluk, bereket kuşu Umay aracılığı ile iletir. Bu inancın izlerine farklı Türk boyları arasında hala rastlanmaktadır.(Alyılmaz,2015 s. 238)

...yayağ olsa bir igid, çok segirtse 'aql azar, bilig çaşar; yağlı yüzli
yéyende gönül buñar, yamağlı don géyende, Ħaqq Te'ālā gösterme-
süñ, cigin çöker, sağınıbsağınıb söz söyleşen ulu bégler yamacında iş
bitürür; sağınmayub söz söyleşen, Dedem der sonra utanur... (Eki-
ci,2019,s. 70,71)

Dedem Korkut bu soylamasında mert yiğidin fiziksel ve savaşçı özelliklerinin yanında kişilik özelliklerinden bahsetmiştir. Büyüklerinin yanında dilini tutması gerektiği anlatılmıştır. Aynı zamanda yiğidin kanaatkâr olması ve elinde olana hamd etmesi bekleniyor. Üzerine yamalı giysi giymek zorunda kalırsa yüksünmemesi gerektiğini anlıyoruz. Bu da beyliğin yiğitliğin erdemle olduğunu maddiyat ile yiğitlik olmayacağını bize düşündürmektedir.

... savaş günü hemi igid er ola-y-dı, yég ola-y-dı,ilerice segirtmege çok
igidde yürek olmaz (Ekici,2019,s. 71)

Burada da mert yiğit ile yiğit arasındaki farkı görüyoruz. Alımlı çalmlı güçlü kuvvetli olsa da bazı yiğitlerde savaş zamanı ileri atılma konusunda cesaret olmayabileceğini anlıyoruz. Demek ki yiğit aynı zamanda da cesur olmalı gerektiği zaman hem pazu gücünü hem de silahlarını kullanmaktan geri durmamalı.

Dedem Korkut der ki; namert biri bir düşmanla karşılaşıncı kaçır arkadaşını da geride bırakır. Ancak yiğit kişi odur ki yoldaşına dürtülen mızrağa göğüs gerer atılan oka karşı durur baş alır yahut başını verir ama yoldaşını

cenk meydanında darda koymaz kurtarır. Yiğit kişinin en temel özelliklerinden birisinin de vefalı olmak olduğu anlaşılmaktadır. Dresden nüshasındaki vefa değeri üzerine araştırma yapan Harun şahin (2019, s. 146), metinlerin 40 yerinde vefa ve vefalı oma ile ilgili durum ve olayların konu edildiğini ortaya koymuştur. Gümbet nüshasında ise vefa kavramı metinde şu şekilde geçer:

... bir merd igid yoldaşını üstüne hvler döner, kim oħa kadanur, srcidya sslr, yara, pre götürür, kızıl kana belleşr, ya baş vrr, ya baş alur, yoldaşını kurtarur, ern ko, igid hası... (Ekici,2019,s. 87)

Devam eden kısımda ise yiğidin başka bir özelliği olarak paylaşımcılığı ve ihtiyaç sahiplerini gözetmesi karşımıza çıkıyor. Dedem Korkut paylaşılan malın azalmayacağını, haram malın ise haneye huzur getirmeyeceğini şu dizilerle aktarıyor;

... tükenmedi civnmerd malı; vermez-iken, ymez-iken tiz tkenr, krlk-ilen kazanılmış krn malı badanca bay evleri harb yler... (Ekici,2019,s. 87)

... merd igidde hüner-ilen, erdem gerek; ala cid bulayub, ġanimini at blinden kara yre dřrmaħa merd igidn kollarında kuvvet gerek; kuvvet daħı n'lesn bir Allahun vrgisi, igidlere devlet gerek; yħa eri durkuzmaħa er er kaymasa, igid igidi ldrmese, yhıla er amn dilese, mürüvvet dilese, mürüvvet řħ-ı Merdn 'Alide olur, 'Al kullarında eyle demde mürüvvet gerek; yeke gelen ġanme segirtmege yürek gerek; ol yağının içinde elleşmege, dgşmege igi saymaz tüm yürekli, gzi kanlı, demir donlu, oħ egleği ulumasından korħmaz, merd igidn kikesinde i'tibrl yoldaş gerek. (Ekici,2019,s. 93)

Mert yiğidin merhametinin gözler önüne serildiğini görüyoruz. Silahsıza, aman dileyene karşı Hz. Ali gibi bağışlayıcı olduğunu görüyoruz.

... (ejderhayı uyur bulan kazan) ... Ėazan fikryledi ki; yatur yrde er öldürmek merdlk olmaz; (Ekici,2019,s. 139)

Yukarıda da Hz. Ali gibi Mürüvvet sahibi olan yiğidin silahı olmayana aman dileyene kılıç çalmadığını görmüştük bura da karşısındaki yedi başlı bir ejderha dahi olsa uyurken saldırmayan Kazan'ın yiğitliğini görüyoruz.

4. SONUÇ VE NERLER

Gümbet nüshası Dresden nüshasına göre daha az destan içermektedir. Bununla birlikte Dresten Nshasından da Vatikan nüshasından da daha fazla soylama içermektedir. Soylamaların fazla oluşu olaylardan ziyade durumların ve görünüşün ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bu çalışmada boylamalardan

hareketle “yiğit” in özellikleri ortaya konmuştur. “yiğit”, “ahi”, “akı”, “fetâ”, “fütüvvet” kavram işaretleri arasındaki ilişki ortaya konmuştur.

Bulgular ışığında anlatılan “yiğit”i; Şahı Merdan Ali gibi mürüvvet sahibi, demir tolğalı, zırhlı, kartal yüzlü, kılıcı, oku, yayı, gürzü, kalkanı ve mızrağı çok iyi kullanan, çok iyi at binen, heybetinden yer yerinden oynayan, korkudan düşmanlarının yüreğini yaran, ölümden korkmayan, yoldaşına camı pahasına sadık, soyundan asaletli, kahramanlık yaparak ad kazanan, istişare eden, akla önem veren, güçsüze ve aman dileylene vurmeyen, garibe ve düşküne sahip çıkan, toplumun beğendiği davranışlar sergileyen, Allah’ın varlığına ve birliğine inan, Allah’a inanların mahzun olmayacağına güvenerek sadece Allah’a dayanan, kâfire karşı savaş edip fetihler gerçekleştiren, özellikleri anlatmakla tükenmeyen, namuslu, eli açık, civan mert birisi olarak tanımlayabiliriz.

Yeni bulunan Günbet nüshası üzerine daha pek çok akademik çalışma yapılabileceği gibi bu çalışmada anılan özelliklerin diğer nüshalarda ne şekilde ele alındığı da karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir. Bulunması ile akademik camiada yeni bir heyecan doğuran ve gözlerin tekrar Dede Korkut Destanları’na çevrilmesine sebep olan Günbet nüshasının kitap bölümüne konu olan özellikleri itibari ile de önemi bir kez daha ortaya konmuştur.

Kaynakça

- Alyılmaz, C. (2015). İpek Yolu Kavşağının Ölümsüzlük Eserleri, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları
- Alyılmaz, S. (2011). Risâle-î Mûze-dûzluk, Ankara: Elik Yayınları
- Aytaş, G. (2019). Dede Korkut'ta Kimliğe Dair Olgular ve Olaylar. Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslar Arası Sempozyumu Bildirileri. Bayburt Üniversitesi, 25- 27 Nisan 2019, Bayburt, s. 209- 229.
- Azmun, Y. (2019). Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası. İstanbul: Kutlu Yayınevi
- Binyazar, A. (2009). Dede Korkut. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
- Bulduk, Ü. (2019). Dede Korkut Oğuzlarında Askeri Teşkilata Dair Unsurlar. Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslar Arası Sempozyumu Bildirileri. Bayburt Üniversitesi, 25- 27 Nisan 2019, Bayburt, s. 149- 162.
- Devellioglu, F.(2002). Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları
- Ekici, M. (2019). 3. Dede Korkut Destanı: “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” Boyunu Beyan Eder Hanım Hey!”, Millî Folklor, 122 (Yaz 2019), 5-13.
- Ekici, M. (2019). Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası Soylamalar ve 13.Boy Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi. İstanbul: Ötüken Neşriyat
- Ekici, M. (2019). Yeni Bir Dede Korkut Boyu: Salur Kazan’ın yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi. Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslar Arası Sempozyumu Bildirileri. Bayburt Üniversitesi, 25- 27 Nisan 2019, Bayburt, s. 41- 51.
- Ercilasun, A. (2019). Dede korkut kitabı’nın yeni nüshası ve üzerindeki yayınlar. Milli Folklor, 123 (Güz 2019), 5-22.
- Ercilasun, A. (2019). Dede korkutun yeni nüshası üzerine konu-bağlantılar-yer-zaman-okuyuş. Dil Araştırmaları, 2019/24, 7-13.
- Ergin, M. (2008). Dede Korkut Kitabı. Ankara: Türk Dil Kurumu
- Kaçalin, M. (2017). Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı. Ankara: Türk Dil Kurumu
- Kaplan, M. (2004). Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 3 Tıp Tahlilleri, İstanbul: Dergah Yayınları
- Özçelik, S. (2006). Dede Korkut Üzerine Yeni Notlar. Ankara: Gazi Kitabevi
- Özçelik, S. (2016). Dresden Nüshası: Giriş, Notlar. Ankara: Türk Dil Kurumu
- Özçelik, S. (2019). Dede korkut oğuznamelerinin kaç(ıncı) nüshası bulundu?. Türk Dili, 812 (Ağustos 2019), 48-56

- Shahgoli, N. ve diğçerleri. (2019). Dede korkut kitabı'nın günbet yazması: inceleme, metin, dizin, tıpkıbasım.Modern Türklük Araştırmaları, cilt 16,sayı 2,(Haziran 2019), 147-379.
- Şahin, H. (2019). Dede Korkut Kitabı'nda "Vefa Değçeri". Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslar Arası Sempozyumu Bildirileri. Bayburt Üniversitesi, 25- 27 Nisan 2019, Bayburt, s. 129- 148.
- Tezcan, S. Boeschoten, H. (2001). Dede Korkut Oğuznameleri. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
- Useey, N. (2019). Manas ve Dedem Korkut Destanlarındaki Bazı Epietlerin Karşılaştırılması. Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslar Arası Sempozyumu Bildirileri. Bayburt Üniversitesi, 25- 27 Nisan 2019, Bayburt, s.89- 104.
- Yıldırım A. ve Şimşek H.(2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin yayınları
- Yıldırım, M. (2011). Dede Korkut Destanlarının kültürel açıdan incelenmesi ve eğitimde kullanılabilirliği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.